

Balsavimo elektroniniu būdu tvarkos aprašas

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Balsavimo elektroniniu būdu tvarkos apraše (toliau – Aprašas) nustatoma balsavimo Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose elektroniniu būdu Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK) interneto svetainėje organizavimo tvarka.

2. Apraše vartojamos sąvokos:

2.1. **Balsavimas elektroniniu būdu** – nuotolinis balsavimas, kai rinkėjas, saugodamas savo balsavimo paslaptį, laisva valia, nieko nekontroliuojamas ir nevaržomas, internetu pareiškia savo valią rinkimuose.

2.2. **Elektroninė balsadėžė** – technologiškai ir fiziškai apsaugota elektroninė duomenų saugykla, kurioje iki rinkimų rezultatų skaičiavimo saugomi užšifruoti internetu balsavusių rinkėjų elektroniniai rinkimų biuleteniai .

2.3. **Elektroninis rinkimų biuletenis** – rinkimų biuletenio failas, kuriame rinkėjas pažymi kandidatą (-us), politinę (-es) partiją (-as), įrašo pasirinktų kandidatų rinkimų numerius.

2.4. **Elektroninio balsavimo sistema (EBS)** – informacinė sistema, atitinkanti visus balsavimui rinkimuose keliamus reikalavimus, nustatytus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatyme ir kituose teisės aktuose. EBS valdytojas ir tvarkytojas yra VRK.

2.5. **Saviizoliacijoje esantis rinkėjas** – balsavimo teisę turintis asmuo, kuriam, vadovaujantis kompetentingos institucijos ar pareigūno sprendimu, nustatytas privalomas įpareigojimas 14 dienų nuo paskutinės rizikos užsikrėsti COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) dienos nepalikti izoliavimosi vietos.

II SKYRIUS

PAGRINDINIAI BALSAVIMO ELEKTRONINIU BŪDU PRINCIPAI

3. Organizuojant balsavimą elektroniniu būdu turi būti vadovaujama šiais principais:

3.1. balsavimo slaptumo – EBS privalo būti užtikrinama, kad nei vienas asmuo, įskaitant ir EBS valdytoją ir tvarkytoją, negalėtų susipažinti su nenuasmenintu rinkėjo balsu. Draudžiama reikalauti rinkti arba pateikti įrodymus, kurie galėtų atskleisti rinkėjo balso turinį.

3.2. alternatyvaus balsavimo – balsavimas elektroniniu būdu yra papildomas balsavimo būdas, kuriuo pasinaudojus rinkėjams neužkertama galimybė balsuoti rinkimų dieną ar išankstinio balsavimo metu kontroliuojamoje aplinkoje.

3.3. paskutinio balso prioriteto – per visą balsavimo elektroniniu būdu laikotarpį rinkėjas gali balsuoti neribotą skaičių kartų, skaičiuojant balsus įskaitomas tik paskutinis rinkėjo paduotas balsas.

4. Pagrindiniai rinkėjo balso patikrinimo principai:

4.1. balsuota kaip norėta: tai principas, kuris leidžia rinkimų laikotarpiu rinkėjui įsitikinti, kad užkoduotas balsas yra toks, kokį rinkėjas norėjo pateikti.

4.2. įrašyta kaip pateikta: tai principas, kuris leidžia rinkimų laikotarpiu rinkėjui patikrinti, ar jo užkoduotas balsas iš tiesų yra saugomas elektroninėje balsadėžėje.

4.3. suskaičiuota kaip balsuota: tai principas, kuris turi užtikrinti, kad stebėtojai ar nepriklausomi auditoriai galėtų patikrinti, ar rezultatai yra gauti iššifravus elektroninėje balsadėžėje buvusius užšifruotus elektroninius rinkimų biuletenius.

4.4. tinkamas rinkėjas: tai principas, kuris turi užtikrinti, kad stebėtojai ar nepriklausomi auditoriai galėtų įsitikinti, kad visus skaičiuoti pateiktus rinkėjų balsus pateikė rinkimų teisę turintys asmenys.

III SKYRIUS

RINKĖJO TAPATYBĖS NUSTATYMAS

5. Rinkėjas EBS turi būti atpažįstamas panaudojant asmens atpažinimo elektroninėje erdvėje priemones, kurių saugumo užtikrinimo lygis atitinka aukštą patikimumo lygį, kaip tai numatyta 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB arba kitus valstybės lygiu pripažįstamus saugius asmens atpažinimo elektroninėje erdvėje būdus ir užtikrinant aukštą elektroninės atpažinties schemos saugumo užtikrinimo lygį.

6. Atpažinus rinkėją elektroninėje erdvėje, visa informacija apsikeičiama naudojantis saugiu duomenų apsikeitimo protokolu.

7. EBS turi būti įgyvendinti apribojimai pasinaudoti kito asmens atpažinimo elektroninėje erdvėje informacija.

IV SKYRIUS

BALSAVIMO ORGANIZAVIMAS ELEKTRONINIU BŪDU

8. Balsuoti elektroniniu būdu per VRK interneto svetainę gali visi rinkimų teisę turintys Lietuvos Respublikos teritorijoje saviizoliacijoje esantys rinkėjai bei rinkėjai, gyvenantys užsienyje ir įrašyti į rinkėjų sąrašą bei turintys reikalingas technines priemones savo asmens tapatybei įrodyti elektroninio ryšio priemonėmis. Balsavimas elektroniniu būdu per VRK interneto svetainę atitinkamoje valstybėje organizuojamas tik tuo atveju, jeigu dėl toje valstybėje susiklosčiusios situacijos balsavimas toje užsienio valstybėje esančioje Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje, konsulinėje įstaigoje ar papildomose balsavimo vietose prie Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos nėra organizuojamas, ir dėl to, pagal pateiktą motyvuotą Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro teikimą yra priimtas VRK sprendimas toje užsienio valstybėje esantiems rinkėjams siūsti paštu elektroninio balsavimo kodus, leidžiančius rinkėjams balsuoti VRK interneto svetainėje.

9. Rinkėjams, balsuojantiems elektroniniu būdu, VRK interneto svetainėje sugeneruojami kodai siunčiami paštu. Lietuvoje, saviizoliacijoje esantiems rinkėjams, kodus siunčia VRK, o užsienyje balsuojantiems rinkėjams kodus siunčia Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos.

10. Kiekvienam rinkėjui siunčiami du elektroninio balsavimo kodai: vienas pirmajam rinkimų turui, antrasis – antrajam rinkimų turui (jeigu vyks).

11. Balsuoti elektroniniu būdu rinkėjui turi užtekti minimalių kompiuterinio raštingumo žinių.

12. Balsuoti elektroniniu būdu rinkėjas gali tik iš saugiam balsavimui pritaikytų įrenginių, kurių techniniai parametrai atitinka EBS valdytojo nustatytus ir nepriklausomų auditorių patvirtintus reikalavimus.

13. Balsavimas elektroniniu būdu grindžiamas dvigubo voko balsavimo būdu, kai vidiniame elektroniniame voke saugomas tik užšifruotas elektroninis rinkimų biuletenis, o išoriniame elektroniniame voke saugomas vidinis elektroninis vokas ir informacinė žyma apie elektroninės atpažinties priemones nustatytą rinkėjo tapatybę. Balsuojant elektroniniu būdu elektroniniai vokai apsaugomi nuo jų turinio atskleidimo panaudojant kriptografijos mokslo pripažįstamus informacijos šifravimo algoritmus. Skaičiuojant elektroniniu būdu balsavusių rinkėjų balsus, vidinis elektroninis vokas su jame esančiu elektroniniu rinkimų biuleteniu atskiriamas nuo išorinio elektroninio voko, tai yra nuasmeninamas, patenka į elektroninę balsadėžę.

14. Balsuoti elektroniniu būdu galima iš anksto nuo paskutinio pirmadienio iki rinkimų dienos 9 valandos iki paskutinio ketvirtadienio iki rinkimų dienos 22 valandos.

15. Elektroninis rinkimų biuletenis turi būti užšifruojamas rinkėjo kompiuteryje ar kitame rinkėjo duomenų apdorojimo įrenginyje. Interneto ryšio kanalais negali būti perduodama nešifruota

informacija. Duomenims šifruoti turi būti naudojami patikimi ir pasaulyje pripažinti šifravimo algoritmai ir metodai, kurių galiojimo terminas – ne mažiau kaip 30 metų nuo EBS įsteigimo.

16. Rinkėjų balsai užšifruojami panaudojant asimetrinius kriptografinius informacijos šifravimo būdus. Prieš pradėdant balsavimą elektroniniu būdu paskutinį pirmadienį iki rinkimų dienos 8 valandą VRK sukuria raktų porą informacijai šifruoti ir yra atsakinga už raktų generavimą ir saugojimą iki rinkimų dienos pabaigos.

17. Užpildyti ir užšifruoti rinkimų biuleteniai turi būti laikomi ir saugomi saugioje elektroninėje balsadėžėje iki galutinių rinkimų rezultatų paskelbimo. Elektroniniai rinkimų biuleteniai sunaikinami ne vėliau kaip per 4 (keturis) mėnesius po rinkimų.

18. Elektroninio rinkimų biuletenio turinys turi išlikti slaptas iki rinkimų dienos pabaigos. Niekam, įskaitant ir EBS tvarkytoją, neturi būti suteikta galimybė pakeisti rinkėjo paduoto balso turinio, įdėti papildomų rinkėjo balsų kitaip nei rinkėjui nubalsavus ar panaikinti rinkėjo pateikto elektroninio rinkimų biuletenio.

19. Elektroniniu būdu užsienyje balsavusio rinkėjo balsas EBS priskiriamas Pasaulio lietuvių vienmandatei rinkimų apygardai. Elektroniniu būdu Lietuvoje balsavusio ir saviizoliacijoje esančio rinkėjo balsas EBS priskiriamas tai rinkimų apygardai, į kurios rinkėjų sąrašą jis yra įrašytas.

20. Rinkėjas gali anuliuoti savo elektroniniu būdu paduotą balsą į elektroninę balsadėžę išsiuntęs naujai užpildytą elektroninį rinkimų biuletenį. Jeigu rinkėjas balsavimo elektroniniu būdu laikotarpiu balsavo ne vieną kartą, vėlesnis elektroniniu būdu paduotas balsas anuliuoja ankstesnį elektroniniu būdu paduotą balsą. Elektroninėje balsadėžėje saugomas tik paskutinis rinkėjo pateiktas elektroninis rinkimų biuletenis.

21. Pasibaigus balsavimo elektroniniu būdu laikui, pagal EBS turimus duomenis ir neatskleidžiant rinkėjo balso turinio, internetu balsavę rinkėjai rinkėjų sąrašuose pažymimi automatinio būdu. Nesant techninių galimybių ar esant ryšio sutrikimų, pagal EBS turimus duomenis VRK nustatyta tvarka apylinkių rinkimų komisijoms praneša, kurie rinkėjai balsavo elektroniniu būdu. Apylinkių rinkimų komisijos apie tai pažymi rinkėjų sąrašuose.

22. Rinkėjo balsas, paduotas rinkimų apylinkėje rinkimų dieną, turi aukščiausią prioritetą.

23. Elektroniniu būdu balsavę rinkėjai VRK nustatyta tvarka pagal informacinės sistemos turimus duomenis elektroniniame Lietuvos Respublikos rinkėjų sąraše pažymimi automatinio būdu. Jei techninių galimybių nėra ar yra ryšio sutrikimų, informacinės sistemos tvarkytojas pagal informacinės sistemos turimus duomenis VRK nustatyta tvarka praneša apylinkių rinkimų komisijoms, kurie rinkėjai balsavo internetu. Apylinkių rinkimų komisijos apie tai pažymi rinkėjų sąrašuose.

24. Jei elektroniniu būdu balsavęs rinkėjas rinkimų dieną atvyksta balsuoti į rinkimų apylinkę, automatinio būdu apylinkės rinkimų komisija apie tai praneša EBS, kad rinkėjas atvyko

balsuoti į rinkimų apylinkę, ir iš elektroninės balsadėžės pašalina rinkėjo elektroniniu būdu paduotą elektroninį rinkimų biuletinį. Esant techninėms galimybėms ir apylinkių rinkimų komisijai rinkėjų sąrašuose pažymėjus, kad rinkėjas atvyko balsuoti, rinkėjo elektroniniu būdu paduotas elektroninis rinkimų biuletenis iš elektroninės balsadėžės pašalinamas automatinio būdu.

25. Elektroninėje balsadėžėje esantys internetu paduoti rinkėjų balsai pradedami skaičiuoti ne anksčiau kaip pasibaigus balsavimui rinkimų dieną, kai iš rinkimų apylinkių gauti duomenys apie rinkėjus, kurie balsavo rinkimų dieną ir iš anksto Seimo rinkimų įstatyme nurodytose vietose ir nustatytais būdais dalyvaujant rinkimų komisijų nariams ar kitiems įstatymuose nustatytiems asmenims. Elektroninėje balsadėžėje esantys biuleteniai išrūšiuojami pagal rinkimų apygardas, atskiriami nuo rinkėjo asmens tapatybės duomenų, sumaišomi taip, kad nebūtų galima nustatyti ryšio tarp elektroninio rinkimų biuletenio ir jį pateikusio asmens tapatybės. Visi veiksmai elektroninėje balsadėžėje atliekami automatinio būdu.

V SKYRIUS

BALSAVIMO PRIPAŽINIMAS NEGALIOJANČIU

26. Balsavimas elektroniniu būdu gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu nustatoma, kad EBS nebuvo techniškai paruošta saugiai balsuoti elektroniniu būdu, taip pat jeigu buvo pažeistas EBS saugumas ir (ar) elektroninės balsadėžės duomenų vientisumas. Sprendimą dėl balsavimo elektroniniu būdu pripažinimo negaliojančiu priima VRK, atsižvelgdama į EBS auditorių išvadą.

VI SKYRIUS

EBS AUDITAS

27. EBS turi būti prieinama audituoti tiek EBS tvarkytojui, tiek išoriniams auditoriams. EBS auditą atlieka EBS valdytojo parinkti tarptautinių organizacijų sertifikuoti elektroninio balsavimo sistemų auditoriai. Atliekant auditą negali būti pažeistas balsavimo slaptumo principas.

28. Turi būti atliekamas EBS saugos auditas ir EBS veikimo rinkimų metu auditas.

29. Balsuoti elektroniniu būdu galima tik atlikus EBS saugos auditą, kuris turi būti atliktas ne vėliau kaip 30 dienų iki rinkimų dienos.

30. EBS auditas turi apimti EBS programinės įrangos kodo diegimo bei keitimo eigą ir tvarką, elektroniniu būdu paduotų balsų skaičiavimą, saugojimą ir sunaikinimą, dokumentus ir veiklą, susijusią su EBS veikimu ir sauga. Auditorių išvada ir su auditu susiję dokumentai turi būti viešai skelbiami VRK interneto svetainėje.

31. EBS auditoriai taip pat atlieka balsavimo elektroniniu būdu eigos ir EBS veikimo rinkimų metu auditą ir VRK pateikia išvadą ne vėliau kaip iki paskutinio penktadienio iki rinkimų dienos 22 valandos.

32. Audito tikslais EBS turi registruoti visus veiksmus, kurie buvo atliekami balsavimo proceso metu. Taip pat atskiroje duomenų bazėje turi būti registruojami visi prieigos prie EBS veiksmai. Šios duomenų bazės turinys turi būti nuolat stebimas, siekiant užfiksuoti bet kokius prisijungimo veiksmus prie EBS duomenų bazėje saugomų duomenų.

33. Informacija apie EBS struktūrą, veikimą, šios sistemos programinės įrangos kodą ir jo pakeitimus turi būti prieinama tik tiems asmenims, kurie pasirašė EBS valdytojo nustatytos formos sutartį dėl informacijos konfidencialumo.

34. EBS valdytojas turi sudaryti galimybę balsavimo elektroniniu būdu eigą stebėti rinkimų stebėtojams ir visuomenės informavimo priemonių atstovams.

VII SKIRSNIS

ATSAKOMYBĖ

35. Už nusikaltimus asmenų rinkimų teisėms ir rinkimų organizavimo tvarkai asmenys atsako Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka.